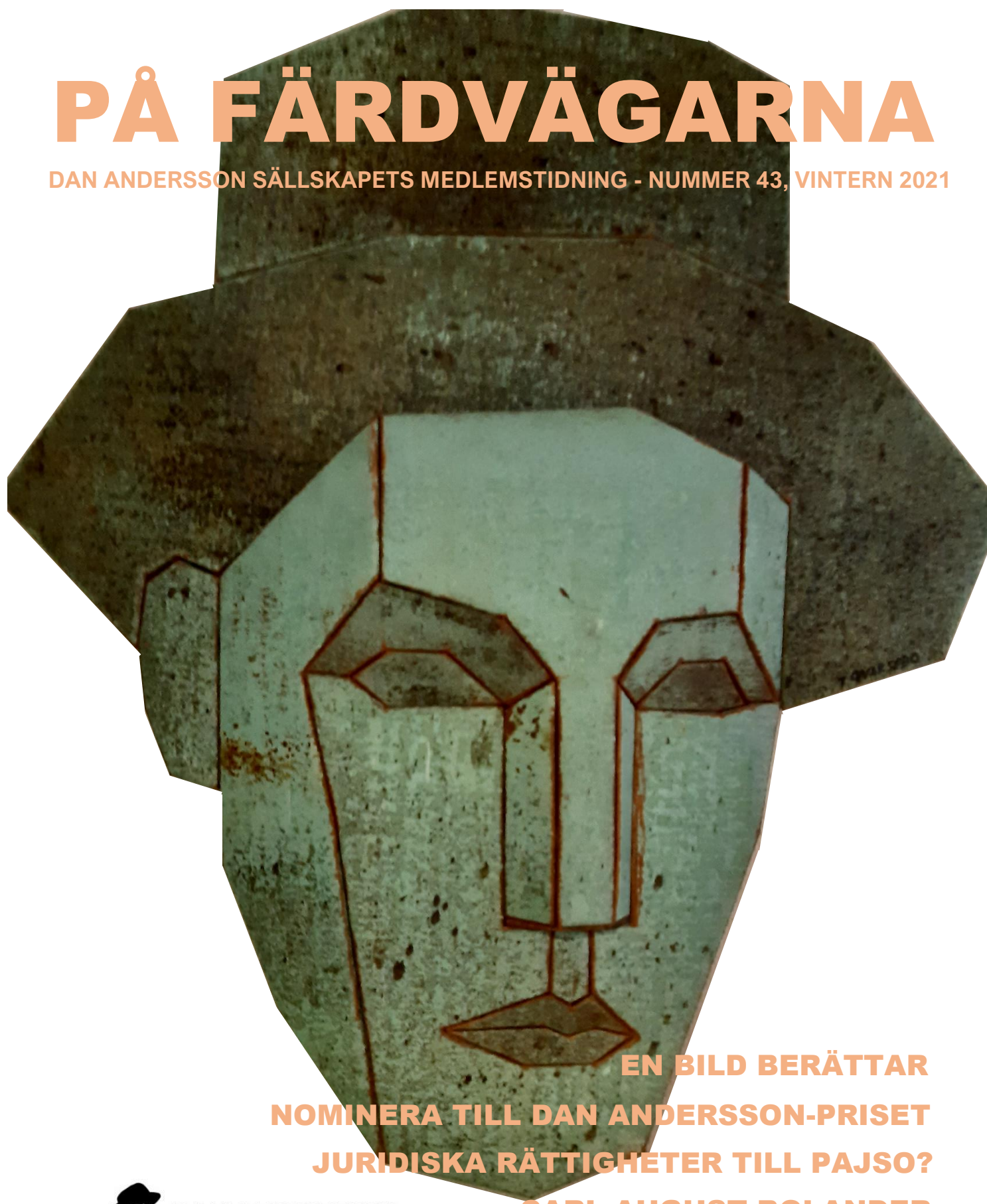

PÅ FÄRDVÄGARNA

DAN ANDERSSON SÄLLSKAPETS MEDLEMSTIDNING - NUMMER 43, VINTERN 2021

EN BILD BERÄTTAR
NOMINERA TILL DAN ANDERSSON-PRISET
JURIDISKA RÄTTIGHETER TILL PAJSO?

CARL-AUGUST BOLANDER

VÄLKOMMEN TILL VÅRTRÄFFEN

DAN ANDERSSON
SÄLLSKAPET

Bildat den 5 augusti 1962

Ordföranden har ordet

Jag skriver detta den 29 januari. Ett nytt år ligger framför oss, ännu ett som kommer att präglas av viruset som ställer till och ställer in. Jag har själv just precis tillfrisknat från två veckors sjukskrivning med covid-19. Lyckligtvis fick jag en lindrigare resa än många andra, vilket jag är tacksam för. Feber, huvudvärk och snuva men gudskelov inga problem med andning eller lungor.

Dan fick ju i oktober 1918 en släng av dåtidens stora farsot, spanska sjukan, och låg med feber i en vecka. Så här skrev han till sin vän Elsa Ouchterlony den 3 november 1918: *"Nu för tiden är jag mycket fattig, spanska sjukan har hållit mig i sängen en vecka och sedan har jag varit ganska klen och inte kunnat arbeta alls. Jag har tyckt att det sett mörkt och besvärligt ut. Hade också ganska stark feber. Trodde ibland att detta var befrielsen, som skulle komma."*

Vi har i dagarna haft årets första styrelsemöte, digitalt förstås, och planerar och hoppas på både en Vårträff och en Dan Andersson-vecka. Nästa vecka kommer jag att delta i ett digitalt möte vad gäller den senare. Hoppas är ordet. Vi får se hur det blir. Förutsättningarna för Vårträffen hittar ni i detta nummer av *På Färdvägarna*. Nu är också tiden då vi vill ha in nomineringar till våra priser.

Håll ut och håll avstånd!

Med en innerlig förhoppning om att vi får möjligheten att träffas som vanligt snart igen!

Eder ordförande Jimmy Ginsby

Dan Anderssons Corona!

Dan Anderssons vackra reseskrivmaskin, av märket Corona, fick Sällskapet av Dans dotter Monica Sedell vid invigningen av Dan Andersson-museet i Ludvika den 6 april 1991. Självklart kommer den att pryda sin plats också i det nya Dan Andersson-museum vi hoppas på.

Omslagsbilden

Reliefen av Dan Andersson är gjord av Lenny Clarhäll och finns i entrén till en av skolbyggnaderna på gymnasieskolan Högbergsskolan i Ludvika

PÅ FÄRDVÄGARNA

På färdvägarna är Dan Andersson-sällskapets medlemstidning. Den utkommer tre gånger om året. Pappersupplaga 650 ex. Medlemstidningen *På färdvägarna* finns även i digitalt format.

Redaktör för det här numret är Per Erik Kaj, kassör i Dan Andersson Sällskapets styrelse: per-erik@kaj.se. ISSN 1652-1986.

E-POST

Meddela oss din e-postadress så får du tidningen *På färdvägarna* digitalt och snabbt. Kontakta Dan Andersson Museum eller sällskapets sekreterare: tommy.brolin@gmail.com.

KONTAKT

Dan Andersson Museum
Engelbrektskatan 8 danmuseet@gmail.com
771 30 Ludvika dansallskapet.hemsida24.se
072-2210016 facebook.com/danasallskap

INNEHÅLL

Martin Åbergs familjebild berättar.....	3
Om Pajso kunde tala.....	4
Dan Andersson-priset.....	5
Olavi Hemmilä till minne	6
Insända bidrag	7
Dan Andersson-veckan	8
Nytt om museet.....	8
Carl-August Bolander	9
Träskulptur i naturlig storlek	10
Sällskapets vårträff	11

EN BILD BERÄTTAR

Här har konstnären Martin Åberg samlat sin familj i en park på Lidingö, där man bosatte sig efter några års vistelse i Österrike och Italien. Bilden är förmodligen tagen 1923 då Martin och Ruts dotter Inga föddes i april det året. Bredvid står sonen Dag.

Martin Åberg och Dan Andersson kom varandra mycket nära. Martin, som skulle utvecklas till en av 1900-talets främsta svenska landskapsmålare, blev kanske känslomässigt den vän som stod Dan närmast.

När Martin gifter sig med kon-
toristen Rut Lundmark i juni
1919 skickar Dan en lysnings-
present i ett brev den 24 maj
med bland annat följande
rader: *Broder Målarkladd!
Eftersom du nu partout ska
gifta dig, och det är rätt, så
sänder Olga och jag dig och
din fästmö en liten lysnings-
present, som med dessa sextio
egentligen utgör 100 – det är
visst 40 du fått förut som lån
och som du således ej behöver
återbetala.*

I februari 1920 föds Martins
och Ruts son. Dan Andersson
lade ner "arbete och möda för
sonens skull" med att komma
med namnförslag på gossen.

I ett brev till Martin heter det
bland annat: *Broder & fader!
Havande att genom dig tacka
Anna P. För att jag genom
henne fått upplysning genom
det mörker som förut omgivit
ditt väntade faderskap, beder
jag att få föreslå namn åt
pilten....*

*Och piltens namn skall varda:
Petter Methodicus Martialis
Amatus Leo Chancellor Eydvin
Amatote. Det tredje i ord-
ningen kan även ändras till
Martinus eller Martin.*

*Högaktningsfullt Dan
Andersson Fakir och nadzir.*

Men pojken döptes alltså till
Dag!

Dan Andersson hyllar till slut
vännen och konstnären med
en egen dikt "Till min vän
konstnären Martin Åberg."

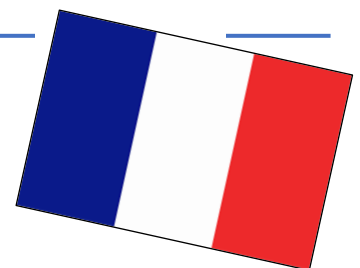
De sista raderna lyder:
*Ej sorg över kämpen känn,
du barn som ej ser som han.
Han sett för klart och druckit
för djupt
och döden till lön han vann.
För stor för eder jord,
för hög för edra hus –
Han har rört vid min
mantelfäll,
vid min klädning av skinande
ljus.*

Georg Hahne

Ballades Noires

På Sällskapets hemsida finns hela Svarta Ballader översatt till franska! Bruno Woisson tillägnar sin översättning till Monica Sedell, Dan Anderssons dotter. Hon har tillsammans med Sällskapets styrelse och Christina Garbergs-Gunn, legendarisk bibliotekarie på Brunnsviks folkhögskola hjälpt honom i arbetet.

Här finns alltså En spelmans jordafärd, Minnet, Omkring tiggare'n från Luossa m fl på franska för den som vill öva upp sina språkkunskaper.

Om Pajso kunde tala

Av: Daniel Svensson, styrelseledamot i Dan Andersson Sällskapet

Om Pajso kunde tala – vad skulle ån säga då? Det kan vi givetvis bara spekulera kring, men att tänka i sådana banor gör någonting med förhållandet till naturen. Kan Dan Anderssons dikter på något vis bidra till den växande diskussionen om naturens rättigheter?

Att tänka sig naturen som ett subjekt med rättigheter, snarare än ett objekt som vi kan exploatera utan hänsyn, är inte en alldeles ny tanke. På många håll runtom i världen har naturen ansetts besjälad och enskilda berg, floder, träd eller sjöar har betraktats som heliga. Men i den moderna, västerländska civilisationen har naturen snarare varit en resurs för människan att använda. Och nog har vi använt den, alltid.

Exploateringen av skog, mark och vatten har genererat mycket positivt men samtidigt fört med sig konsekvenser som vi först nu börjar se vidderna av. Klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, allt färre oreglerade vattendrag och allt artfattigare skogar – listan kan göras lång. Tanken om naturens rättigheter kan ses som en del i en större omprövning av vårt förhållningssätt till naturen. Det speciella med just den här tanken är att naturen tillskrivs ett egenvärde, och i förlängningen juridiska rättigheter som det skulle kunna bli straffbart att kränka.

I ett pågående projekt i Väst-sverige med titeln "Skimmer och härvor i Viskans vatten och marker" undersöks vattendraget Viskan utifrån en grundtanke om naturen som subjekt. Enligt projektets hemsida vill projektledarna Thomas Laurien och Theo Ågren "utmana tanken om att vi så kallade moderna människor är separerade från 'naturen', och att vi har rätt att uppträda på

ett dominant sätt gentemot annat på jorden".

Vidare beskrivs hur projektet ska "behandla vattenkroppen Viskan som ett subjekt, som ett väsen eller kanske till och med som en person. Hur kan man föra samtal och interagera med detta subjekt, och vad händer då?"¹

Ja, vad händer då? Det vet vi ännu inte. Men om vi vänder åter till Dan Anderssons dikter kan några av dem, inte minst "Pajso", ses som ett slags samtal med ett jämbördigt subjekt. Dikterna avslöjar en djup kunskap om och samhörighet med både växter, djur, skogar och vatten. Det är ett synsätt som pekar ut en annan riktning än den där naturen är en resurs som vi kan använda fritt.

Oavsett vad vi tycker om idén att en å skulle kunna ha rättigheter är det intressant att läsa Dan Andersson ur det perspektivet.

Exempel från andra platser pekar på att ett förändrat synsätt på naturen också får juridiska konsekvenser. 2017 fick en av Nya Zeelands största floder, Whanganui, status som juridisk person. I Ecuador har naturens rättigheter skrivits in i grundlagen och i bland annat Colombia och USA har domstolar och delstater tagit till sig begreppet.

Kanske behöver vi även här hemma anpassa mer än bara våra visor efter den takt i vilken obygdssforsarna sjunga? Kanske kan nya vägar framåt uppstå om vi på djupet "tigande lyssnar när vildmarken talar"?

Du åldriga Pajso,
som leker så ystert
bland fallande dammar
och rännor som brista,
du sjunger väl ännu
din ödemarks sånger
när böljorna runor
i hållarna rista.

Du sjunger väl ännu,
som förr du har sjungit
i tvåmilaskogar
och sandiga dalar,
din ensamma färdsång
för den som förstår dig
och tigande lyssnar
när vildmarken talar.

Du hastat från bergen
och letat dig vägar
i ödemarksnätter
och solvarma dagar.
Du vilat i timmar
vid slumrande tjärnar,
och badat i solljus
i vårgröna hagar.

En hymn för din frihet,
en sång åt din ära, du
åldriga Pajso,
jag sjunger i natten,
när uvarna ropa
av brånad och hunger,
och granarna nicka
vid sorlande vatten

Kolvaktarens visor 1915

Dan Anderssons poesi uppfattas ibland som romantiserande och med föga nytt att bidra med till vår samtid, men med ny kunskap och nya glasögon kan vi också läsa dikterna på nya sätt. Det förtjänar både texterna som sådana och den natur som Dan Andersson såväl beskrev som var en del av.

¹ (<https://www.skimmerochharvor.net/>)

Dan Andersson-priset delas varje år ut vid Luossafesten, första lördagen i augusti

Nominera till Dan Andersson-priset

Ett av Dan Andersson Sällskapets ändamål är att årligen utdela ett Dan Andersson-pris till diktare, författare vilkas verk har frändskap med Dan Anderssons verk och andan i dessa eller till person eller personer som förtjänstfullt bidragit till att skapa kunskap och förståelse för Dan Anderssons liv och författargärning.

Alla medlemmar i Sällskapet har rätt att nominera pristagare. Förslag ska skickas eller mejlas till Dan Andersson-sällskapet, Engelbrektsgratan 8, 771 30 Ludvika eller danmuseet@gmail.com senast den 1 mars.

Du kan också nominera till Gunde Johansson-priset som delas ut av Dan Andersson-sällskapet. Gunde Johansson-priset utdelas till den eller de personer som på ett positivt, lyhört och utåtriktat sätt arbetar med att föra ut Gunde Johanssons verk i ord och ton till en bred allmänhet.

Dan Andersson-priset är på 10.000 kronor och Gundepriset på 5.000 kronor.

Styrelsen utser pristagarna efter förslag från en priskommitté som utsågs på Sällskapets årsmöte i augusti 2020. Sammanställande är Thomas Fahlander och de övriga är Anna Stark, Maria Sedell och Jimmy Ginsby.

Tidigare pristagare

Den förste Dan Andersson-pristagaren var hembygdsforskaren Otto Blixt 1963. Sedan följde poeten Olle Svensson och författaren Nils Parling. Här är en lista med pristagarna sedan 2010:

2020	Mats Hansson , poet	2011	Lars Järnemo , under många år Sällskapets sekreterare.
2019	Erik Löfmarck , vissångare och artist	2010	Alf Hambe , viskompositör, författare och trubadur.
2018	Lotta Lotass , författare	De fem senaste Gunde-pristagarna är:	
2017	Dan Victor , artist	2020	Per Saxholm , berättare
2016	Birgitta Ahrås , Dan Andersson-guide	2019	Anders Norudde , spelman och instrumentbyggare
2015	Björn Hedén o Marketta Franssila , visartister och pedagoger	2018	Vis- och berättargruppen Bengt Ingvars mä Anders (Bengt Alsterlind m fl)
2014	Jörgen Dicander , författare, spelman och berättare	2017	Solveig Ternström , skådespelare
2013	Linda Rattfeldt , vissångare och Luossa-guide	2016	Kenny Ludvigsson , vissångare
2012	Nils Holmdahl , författare, hembygdsforskare och Hélène Littmarck Holmdahl , illustratör, hembygdsforskare.		

OLAVI HEMMILÄ TILL MINNE

Den 12 november gick Olavi Hemmilä ur tiden, i sviterna av muskelsjukdomen ALS och covid-19. Olavi var en stor kännare av Dan Anderssons liv och verk. Han blev till sin egen förvåning erbjuden av undertecknad att 2015 hålla invigningstalet på Dan Andersson-veckan.

Förvånad kanske mest för att han några månader innan skrivit en artikel, där han tyckte att bilden av Dan Andersson var alltför endimensionell och statisk. Jag höll med och han fick därmed tillfälle att berätta om sina

kunskaper om de österländska influenserna i Dans diktning. Olavi skrev, bland mycket annat, en avhandling i ämnet med titeln: *En yogi kommer till stan: Indisk religiositet i svensk skönlitteratur med tonvikt på Dan Anderssons författarskap*. Olavi var också med på en av våra vårträffar där han gjorde sitt föredrag till en öppen diskussion istället. Han ville inte komma med några färdiga svar, han var mer nyfiken på det han inte visste. Det var sådan han var. En ytterst sympatisk egenskap. Olavi kommer att lämna ett stort tomrum efter sig. Olavi Hemmilä blev 63 år.

Jimmy Ginsby

Här följer en text av Olavi från invigningen av Dan Andersson-veckan för några år sedan

En tillrättalagd ikon

Är det för att locka turister som bilden av Dan Andersson kommit att vinklas, rent av förenklas? Dan Andersson-veckan vill lyfta fram författarskapet, men kulten runt skalden har cementerats i visafnär, tungsinne och hembygdsromantik. Dan Anderssonsällskapet är inte särskilt intresserat av att framhålla skaldens öppenhet mot omvärlden eller hans intresse för indisk filosofi.

Så är det då än en gång dags att samlas kring minnet av Dan. Vi behöver en påminnelse om hur rikt livet hade kunnat bli om det inte vore för alla konstigheter som påtvingats oss. Det är skönt att få vara sig själv en stund. Kolbullarnas och de regntunga sommarkvällarnas Dan Andersson frågar inte efter intellektuella spetsfundigheter eller politiska analyser. Han har blivit en profet för det välbekanta. Låt oss få vara ifred med våra visor.

Men i kultens utkanter finns poeten själv hårt fastsurrad med gitarrsträngar. Borde inte denne Andersson få representera något annat än självvald isolering? Borde inte det sällskap som bär hans namn också lära sig av hans exempel? Han kämpade ju intensivt mot sin egen halvbildning. Han gycklade vilt med all hembygdsromantik. Han gav sig ut på långa resor.

Han lärde sig franska för att kunna översätta dikter av Charles Baudelaire, en av Modernismens förgrundsgestalter. Han försökte bli en stockholmare men visste inte hur man skulle föra sig därnere.

I nuläget är Dan Andersson-veckorna i alltför hög grad en lokal angelägenhet.

Ett inslag i Anderssons strävan efter öppenhet mot omvärlden är hans intresse för indisk filosofi. Detta intresse är väl kartlagt av forskningen men har endast i begränsad omfattning varit föremål för Dan Andersson-sällskapets intresse.

I februari och mars 1916 höll den indiske filosofen Sri Ananda Acharya en serie föreläsningar vid Stockholms Högskola. I föreläsningarna presenterades Advaita Vedanta, som är en gren av den klassiska indiska filosofin. Sri Ananda hade rest från Indien till England för att under-

visa. Vid första världskrigets utbrott fortsatte han till Norge, och kort efter föreläsningarna i Stockholm slog han sig ner i en fäbod i Alvdal. Där stannade han till sin död vid krigsslutet 1945.

Bland åhörarna på föreläsningarna fanns Andersson. Att döma av de brev som han skrev vid denna tid hade föreläsningarna en elektrifierande inverkan på honom, även om det är oklart hur många av dem han åhörde. I ett brev till väninnan Eva von Bahr beklagar Andersson att Sri Anandas framträdande fick ett svalt mottagande av huvudstadspubliken. "För egen del", skriver han, "var jag helt enkelt hänförd. Har aldrig kunnat föreställa mig något så oerhört i fråga om framställningen av det oerhörda".

Till minne av Dan Andersson

Vid hundraårsminnet av hans död. Fri bearbetning av Gillet på vinden.

1. Jag satt på min ödsliga vind en kväll och beskådade ängarnas höst och läste och tänkte på Daniel som för läng'sen fick ro i sitt bröst. Har han fått en hydda att bo i, i de blånande rymdernas damm Eller går han kring tåkten och spökar och vågar sej inte fram.

2. Då lyste det till som stjärnor, det vände ett blad i min bok Det ljusnade kring min skumma vind och jag tänkte det var på tok Nu har gamla Johanna somnat och elden är kommen lös Och fastän det var fråga om hetta så tycktes mig att jag frös.

3. Det var i den skummaste natten, det var mellan ett och tolv, Det rörde i mina papper och det tassade kring mitt golv Och en vinande ånga blåste på hundraårsåsarnas damm Och si, ur den vaggande ångan, klev Daniel Andersson fram.

4. Och jag sade: "Det gläder en yngling att du tagit dej ända hit Det är som en helg på min fattiga vind att skåda en sån visit Och om du inte ändrat vanor, så tag ett glas med en gammal kamrat För gamla Johanna har lagt sig, så det blir klenst med mat."

5. Och han svarade: "Alltför tidigt kom jag i himmelen in Men hur jag har förtjänat det, går aldrig i mitt sinn" Vi satt vid vårt stora mangelbord och stormig var natten och fin Jag öppnade vårt hörnskåp och tog fram en flaska vin.

6. Till sist han smög en fråga lite blygt och stammande fram: "Säg, hur har det gått med dikterna jag mödosamt klottrat fram Finns det någon som ännu minns dom, där nere på vår jord Finns det nå'n som ännu läser eller sjunger mina ord?"

7. Och jag sa: "Det kan du lita på att många minns dej än Och läser dina rader och tonsätter dom sen Och till och med de unga, som ofta vilse gå Dom läser dej, och sjunger dej, mer än man kan förstå."

8. Jag talte sen om Sällskapet av kloka kvinnor och män som mötas varje vår i maj, då blommar Finnmarken, Då går vi alla hem till dej, till ditt bo på Lyviken Där stiger upp en enkel sång högt upp mot himmelen.

9. Vi sjunger sen om Tiggarn, Gunnar Vägman likaså Några snarkande skogshuggare det brukar också gå Och det heta kalla minnet, av kvinnans välbehag Det läser vi, det sjunger vi, ännu i denna dag.

10. Sen talte jag om dottern hans, den aldrig han fick se Då skyttade, då blänkte det nånting i ögonen Och med ett ansikte fyllt av fröjd, av en lycka utan slut Sa han ajö och for iväg genom stängda dörren ut.

En parafras på Gillet på vinden, skriven av medlemmen Sven Olsson

Till Dan Andersson

Pato i provinsen Jaghori
Skattlösberg i Dalarna
Två byar, så olika, så lika
Två liv, så lika, så olika

Vi föddes i två hörn av världen
Men har samma öde.

Du kände främlingskap för
livet och samhället

Själv är jag utstött från mitt
land, en främling i världen.

Lever illegalt med asylens
förbannelse, förödmjukelse
och förnedring.

Idag bor jag i ditt hemland
Men med samma känslor av
frustration och förtvivlan som
du

Ja min vän, vi är båda offer-
Offer för världens orättvisor
Vi föddes i två hörn av världen
Under olika tider
Men med samma öde

Dagens situation är mörkare
Än på din tid

Vi pressa i en värld full av
orättvisor. Kalla och
känslolösa människor som har
makten

Systemet har gjort dem till
robotar

Kylan breder ut sig

Du finns inte mer för att se
Vår värld som den ser ut idag.

Habib Razmo

flykting från Afghanistan som
bodde i Göteborg 2014, då
dikten kom till Dan Anders-
sonmuseet genom en
journalist från Göteborg

INSÄNT

Minnesgåvor till Sällskapet

När medlemmen Olle Wettborg avled var det många som skänkte minnesgåvor till Dan Andersson-sällskapet. Summan som kom in blir en grundplåt till en extra konsert under sommarens Dan Andersson-vecka.

DAN ANDERSSON-VECKAN 31 JULI – 7 AUGUSTI

Vi planerar för att det blir en Dan Andersson-vecka i Ludvika kommun den 31 juli till 7 augusti. Anna Silberin som är kommunens ansvariga för planeringen berättar att man siktar på att i huvudsak genomföra det program som planerades, men inte kunde genomföras, 2020. I första hand satsar man på utomhusprogrammen.

Dan Andersson-veckan arrangeras av Ludvika kommun, Dan

Andersson-sällskapet och Skattlösbergs Bygdgille. Från Sällskapet är Jimmy Ginsby och Gigi Karlestedt med i styrgruppen för veckan. Det är också en lång rad arrangörer runt om i kommunen som svarar för olika programpunkter.

Alla program kommer att ha förbokning genom Visit Dalarna, så att man kan ha koll på antalet besökare.

Programmet kommer att presenteras längre fram i vår på

kommunens och Dan Andersson-sällskapets hemsidor. Dessutom kommer det i På Färdvägarnas majnummer. En tryckt programöversikt kommer att finnas på biblioteken, museet m fl platser någon vecka i förväg.

Ett inslag under veckan kommer att vara invigningen av de första "stenpoesi"-stenarna med strofer av Dan Andersson.

MUSEET GÅR I VÄNTANS TIDER

Utifrån den programförklaring för ett nytt Dan Andersson-museum som togs fram under 2020 har en ansökan lämnats in till Boverket, bidrag till icke-statliga samlingslokaler och museer. Förhoppningen är att ett bidrag därifrån ska göra det nya museet möjligt, även om det också krävs finansiering från andra källor.

Ludvika kommun har yttrat sig över ansökan och skriver bland annat så här: Kultur- och sam-

hällsutvecklingsnämnden gör bedömningen att en ombyggnad av museet enligt sällskapets plan skulle gynna tillgänglighetsaspekten då nuvarande museum ligger på övervåning med en förhållandevis besvärlig trappa att ta sig upp för.

Sällskapets och museets verksamhet ligger i linje med kommunens och regionens arbete där Ludvika är utpekad som ett litterärt centrum i

Dalarna där bland annat skalden och författaren Dan Andersson ingår bland andra litterära personer

Föreningen som sådan är livskraftig och utför ett gott arbete för hela samhället både lokalt och nationellt.

Kultur- och samhällsutvecklingsnämnden anser därför att ett behov finns och ger sitt stöd till Dan Andersson-sällskapets ansökan till nödvändiga åtgärder i sitt museum.

NYA SAMARBETEN

Arbetet med museet har också resulterat i ett samarbete mellan Sällskapet, Brunnsviks folkhögskola och Ludvika bibliotek.

Tillsammans vill de tre organisationerna skapa en form för samarbete inom litteraturområdet med andra organisationer och litterära sällskap. Det ska bli en "Dan Andersson-led", till en början i huvudsak digital, som bjuder in till besök och kreativt skapande. Ett pedagogiskt verktyg för skolor och föreningsliv.

Tanken är att "Dan Andersson-leden" ska kunna omfatta också andra författare, som t ex Werner Aspenström, Nils Parling, Olle Svensson och Eva

Norberg. Här ska både författarskap och besöksmål presenteras för turister, studie- och föreningsgrupper liksom boende i regionen.

En projektansökan har lämnats in till Region Dalarna och besked väntas under våren.

Carl-August Bolander Äntligen en själ som förstår honom

*"Den svenska proletärdiktningens geni.
Som endast hos den stora dikten höra hos
honom personen och verket ihop som
köttet och blodet."*

Författaren, journalisten och litteraturkritikern i Dagens Nyheter Carl-August Bolander recenserar Dan Andersson och var en av de få kritiker som var positiv till finnmarksskalden. Bolander grundade sitt omdöme på djup känsla och såg människan Dan Andersson och äktheten bakom böckerna.

De blev mycket goda vänner under Dans sista år. Carl-August blev ett starkt stöd för honom när kritikerna var på krigsstigen och Dan led av depressioner på grund av usla recensioner och förvisso även dålig ekonomi.

De flesta i den "etablerade" kritikerkåren ringaktade autodidakterna och proletärförfattarna som under den här tiden ansågs som inkräktare i den "seriösa" litteraturen.

Dan Andersson själv frågade sig hur mycket objektiv kritik vi har i vårt land; *För icke länge sedan hände det att ett stort verk i två band avfärdades spotskt av en liten herre som endast läst tio sidor, därför att han ansåg 'att man icke borde skriva om dylika ting'.* När man kommit därhän att kritici skola avgöra vilka motiv som få behandlas konstnärligt – då äro vi långt inne i mörkret.

Bolanders soffas

Carl-August Bolander kom till världen 1888, några månader senare än Dan Andersson. Efter flitig medverkan i olika tidskrifter blev han så småningom litteraturanmälare i DN 1918, samma år som de båda

träffades öga mot öga på hösten.

Carl-August Bolander: *Det var en höstkväll utanför Dramaten i Stockholm, samma höst som "De tre hemlösa" kommit ut; i flanörströmmen kom en ensam*

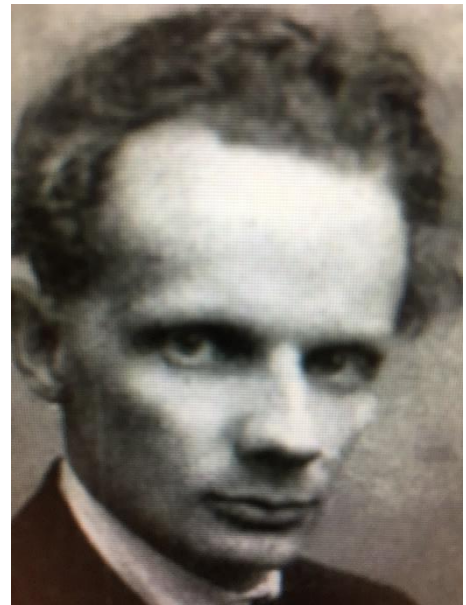
vandringsman, med huvudet på sned, smygande som i Den siste Mohikanens mockasiner genom fjärran vildmarksskogar.

Dan Andersson fick sova över på Bolanders soffas. Det blev livliga diskussioner natten igenom och inte många timmars sömn. En ny natt, en ny dag. Sedan tog Dan tåget hem till Ludvika.

Fler övernattningar väntade i samma soffas i lägenheten på Nybergsgatan.

Med ränseln på ryggen och den oskiljaktiga manuskriptportföljen under armen flög han i sin gröna sportdräkt skygg och ängslig över gatorna, rädd för alla bilarna, så underligt främmande i storstadsvimlet, minns vännen Carl-August.

Men i Stockholm visade Dan även upp andra sidor av sin personlighet, inte minst talenkonsten. Han hade ett stort behov av att tala och på Operabaren och i andra krogmiljöer samlades alla nyvunna vänner runt honom och lyssnade fascinerat och beundrande. Vi noterar kulturprofiler som Carl-August Bolander förstås, Måtte Schmidt, Gunnar Westin Silver-

Carl-August Bolander såg ärligheten och känslan i Dan Anderssons texter.

stolpe, Bertil Gibson, Erik Lindorm, Ivan Oljelund, Waldemar Bernhard och Martin Åberg.

Våren 1919 besökte Bolander Dan i Gonäs.

Glömd humor

Jag minns en solskensdag vi sutto på vällen. Dan talade om sina diktarplaner. Han kände, att han började skriva ångesten av sig; fick han bara David Ramms historia färdig, skulle världen få se på annat. En mus-tig, vild humor, något à la Pantagruel.

Man får ingen riktig bild av Dan, om man glömmet det humoristiska draget hos honom. I hans produktion hann det aldrig komma fram, i den personliga beröringen fick man ett så mycket starkare intryck av det.

Vad tyckte då Dan Andersson om den mycket produktive litteraturkritikern och skönlitterära författaren Carl-August Bolander – som också i sin tur ofta blev nedsablade av kritikerkåren?

Ja, även Dan var tveksam mot vännens "egendomliga" sätt att skriva, men noterade hans mångtydighet och att *hans klangrika röst är alltid frågande*

– man tycker sig se det bittra leendet hos en som aldrig skall svärja på vad som är sanning.

Men i Carl-August Bolander hade han äntligen hittat en själ som förstått honom.

Vi låter Bolander därför stå för slutorden som han minns Dan Andersson:

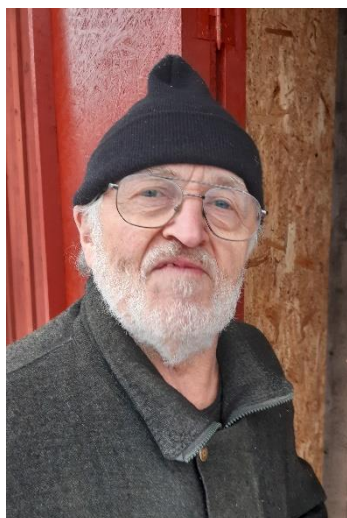
När jag hör dem klaga över att han rycktes för tidigt från oss, tänker jag alltid: hur litet förstå de honom inte. Förstå att han själv var en dröm, en underbar

dikt, som den store Guden skrivit i ett av sina inspirerade ögonblick, dikten om den unge fursten av Dschinnistan, som i en kolvaktares och jungmans gestalt för ett ögonblick steg ned på den mörka jorden.

Georg Hahne

Dan Andersson står staty i Borlänge

På Röda Vägen i Borlänge står Dan Andersson staty – i naturlig storlek. Mannen som skapat statyn heter Lennart Ek och är en gammal beundrare av Dan Andersson. Han har sjungit och spelat på sin tolvsträngade gitarr många gånger på Tattarfallet och vid Bränntjärnstorpet.

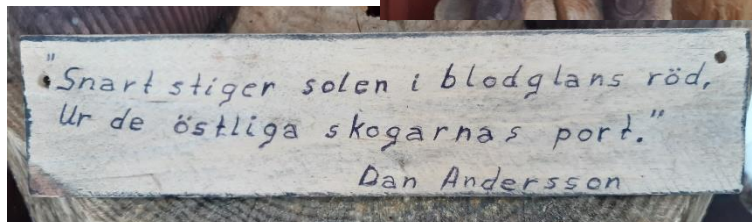
Lennart Ek, vissångare, trätäljare, Dan Andersson-vän och nu också skulptör

Ursprungligen är Lennart norrbottning. Han jobbade i skogen och på en såg innan det blev Borlänge och Domnarvets järnverk, numera SSAB. Efter 43 år på SSAB har han nu varit pensionär i 17 år. Lennart är en duktig träsnidare som gjort tusentals dalahästar och andra

hästar. Men det här var första gången han gav sig på att göra en skulptur. Två månader tog det att förvandla en rejäl furustock till Dan Andersson. Skulpturen är gjord i ett stycke med en rejäl sågskåra på baksidan för att förhindra sprickbildning.

Just nu väntar Dan på att få ansiktet målat av en bekant till Lennart. I väntan på det bär han alltså glasögon. När vi hälsade på hade han också fått en fiol av Lennarts dotter.

Tills vidare står statyn på gården hemma hos Lennart. Han har planer för vart den så småningom ska ta vägen, men det är än så länge hemligt. Att det blev just Dan Andersson var annars självklart för en gammal skogskar. Lennart har jagat älg och fågel med hund i Norhytteskogarna och i finnmarkerna vid Svartnäs

utanför Svärdsjö och Dan Anderssons visor fanns alltid med, inte minst när jaktlaget hade fest på torsdagskvällen i älgjaksveckan.

Lennart Eks Dan Andersson-skulptur med texten på sockeln. Självklart står Dan vänd mot öster.

INBJUDAN TILL VÅRTRÄFFEN 13-15 MAJ 2021

Välkommen till vårträffen för medlemmar i Dan Andersson-sällskapet. I år den 13-15 maj i samverkan med Brunnsviks folkhögskola strax utanför Ludvika.

Coronarestriktionerna kan naturligtvis lägga krokben för våra planer men tills vidare planerar vi för att vårträffen ska gå att genomföra. Vi håller helt enkelt tummarna för att vi ska kunna träffas i maj.

Torsdag 13 maj

- 16.00 Incheckning på Brunnsvik
- 18.00 **Ett program om Dan Andersson i ord och ton.**
Offentligt. Ludvika Ulrika kyrka
Christine Fredriksson sång, Per Andersson gitarr, Rolf Andersson dragspel, Jorma Kallela bas, Gammals Mats Dahlström piano sång och Lars Olof Larsson berättare.
- 20.00 **Kvällsfika på Brunnsvik** där styrelsen hälsar alla välkomna och bjuder in till **Öppen Scen.** Puch Magnus Olsson och Gunnar Ekman är värdar.

Fredag 14 maj

- 8.00-9.00 **Frukost**
- 9.15 **Brunnsviks folkhögskola, Bokstugan**
Vårträffen är tillbaka på klassisk mark. Skolans rektor **Jörgen Hammarin** berättar om Brunnsviks historia och nuvarande verksamhet i den återinvigda bokstugan.
- 10.00 **Kaffe**
- 10.20 **Dan Andersson Sällskapet 2021.**
Ordföranden **Jimmy Ginsby** leder ett samtal om sällskapets verksamhet, aktuella projekt, planerna på ett nytt museum och årets Dan Andersson-vecka.

- 12.00 **Lunch**
- 13.00 **Åsa Sahlström** tolkar Dan Andersson på sitt eget vis och spelar och sjunger ur Monica Zetterlunds repertoar.
- 14.30 **Eftermiddagsfika**
- 15.00 **Studiebesök.** Besök vid Dan Anderssons grav på Lyvikskyrkogården och vid Dan Anderson-museet på Engelbrektsgatan. Vi åker i egna bilar.
- 18.00 **Middag**
- 20.00 **Öppen scen.** Ta med ditt instrument, något du vill läsa eller bara slå dig ner för att umgås en stund. Programledare är Puch Magnus Olsson och Gunnar Ekman

Lördag 15 maj

- 8.00-9.00 **Frukost**
- 9.15 Årets mottagare av **Dan Andersson-priset** avslöjas
- 10.00 **Kaffe**
- 10.20 **Författaren Aino Trosell** berättar om sin bok Gränsland, en roman om finnmarken
- 12.00 **Lunch.**
- 13.00 **Visans Vingar. Leif Högvist** och **Donald Brokvist** framför pärlor ur den svenska visskatten
- 14.30 Vårträffen 2021 avslutas. Kaffe

ANMÄLAN

Anmälan sker till danmuseet@gmail.com eller **Dan Anderssonmuseum, Engelbrektsgatan 8, 771 30 Ludvika** senast den **15 april**. Ange namn, adress och telefon på varje person och önskemål och att dela rum samt önskemål om vegetarisk kost eller annat.

Kostnaden är 2.100 kronor per person inklusive boende och måltider. Utan boende 950 kronor. Vänta med att betala in några pengar. Vi kontaktar alla anmälda i april, när vi vet hur det blir.

Kontakta Robert Svensson 070-6318645 om du har frågor. Vi kan t ex ordna med transporten till och från järnvägsstationen i Ludvika.

Varmt välkommen!
STYRELSEN

DET KOM ETT MEJL

På senvåren 1973 hörde jag för första gången talas om Dan Andersson och jag har på sätt och vis "Kanske på svensktoppen" med Kent Finell och Hootenanny Singers version av "Omkring tiggaren från Luos-sa" att tacka för det. Men mest förstås Dan Andersson själv. Hur han med den vackraste av dikter lyckades fånga ett barns öron är lika märkligt som fantastiskt.

Många år senare hade jag och kamraten Per Karlsson en enkla musikstudio. Hans fascination för Dan Anderssons diktning liknade (och liknar) min och på några få månader tonsatte och spelade vi in ett antal dikter. Det var i slutet av det förra seklet och historien kunde ha slutat där. Det gjorde den nu inte och i december förra året släppte COMEDIA debutsingeln med Misterioso

II: "Stora stolta kärlek". Nu finns den också på YouTube.

Misterioso II består av mig och nämnde Per Karlsson. Mycket viktiga för det klingande uttryck är också Katja Kott Gustafsson (sång), Alexander Sandstedt (piano), Henry Karlsson (bas) och Fredrik Lundberg (trummor).

Några ord om den närmaste framtiden. Den 16/2 släpper COMEDIA singel nummer två – "O, du min faders borg" - och senare i vår kommer ett helt album med tretton originalkompositioner, samtliga inspelade under sommaren förra året. Några av titlarna är "När mor dog", "En gamling" och "Till en gammal man". Och senare i år tar vi förmodligen tag i de ca femton ytterligare dikter som ligger klara för inspelning.

Bengt Tedeberg

Så här skriver skivbolaget COMEDIA:

MISTERIOSO II skapar postpunk och ny musik av tidigare sällan eller aldrig tonsatta texter signerade Dan Andersson. Första smakprovet från Misterioso II:s album är Stora stolta kärlek, där Tedeberg och Per Karlsson gästas av bl.a sångerskan Katja Kott Gustafsson.

Hjälp oss att bli fler!

Dan Andersson-sällskapet är våra medlemmar, utan medlemmar inget sällskap. Till alla Dan Andersson-vänner: Hjälp oss att bli fler, prata med vänner och bekanta om sällskapet.

Medlemsavgiften är 300 kr, för ytterligare familjemedlem 100 kr. Ständig medlem betalar 2 500 kr. Är du under 25 år är medlemsavgiften 150 kr per år.

Betala till **Bankgiro 5492-7934, Swish 123 009 9507**. Glöm inte att skriva namn och adress.

Vi i styrelsen arbetar helt ideellt, men medlemsavgifterna gör att vi kan hålla museet och butiken på Engelbrektsgatan 8 i Ludvika öppna, arrangera konserter och dela ut Dan Andersson-priset. De bidrar till en innehållsrik vårträff och Dan Andersson-vecka. Som medlem får du "På Färdvägarna" tre gånger per år. Och du får rabatt på inträdet till sällskapets arrangemang under Dan Andersson-veckan.

AVSÄNDARE

Dan Andersson Sällskapet
c/o Globe bokhandel
Engelbrektsgatan 10
S-771 30 LUDVIKA

ISSN 1652-1986